

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Øieblikket Nr. 2

Citation: Kierkegaard, Søren: "Øieblikket Nr. 2", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 13*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2008 , s. 1. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-oi2-txt-root.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 13

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

* Øieblikket

Nr. 2

Indhold:

- 1) Til »min Læser«.
- 2) At Opgaven er i en dobbelt Retning.
- 3) Det Comfortable og – Bekymringen for en evig Salighed.
- 4) Det Menneskelige beskytter (protegerer) det Guddommelige.
- 5) Lovtale over Menneske-Slægten eller Beviis for, at det nye Testamente ikke mere er Sandhed.
- 6) Vi ere Alle Christne.
- 7) En Vanskelighed ved det nye Testamente.
- 8) Ere vi virkelig Christne, hvad er saa Gud?
- 9) Dersom vi virkelig ere Christne, er eo ipso det nye Testamente ikke mere Veiledning for den Christne, kan ikke være det.
- 10) Hvilken Lykke at vi ikke Alle ere Præster!

4 Juni 1855

S. Kierkegaard

Kjøbenhavn

Forlagt af C. A. Reitzels Bo og Arvinger
Bianco Lunos Bogtrykkeri

Til »min Læser!«

Du hvem jeg har kaldet »min Læser«, Dig ønskede jeg at sige et Par Ord.

Naar et Menneske vover saaledes afgjørende ud, som jeg har gjort det, derhos i et Anliggende, der griber saa dybt ind i det Hele som Religionen: er det naturligt at vente, at der vil blive gjort Alt for at modvirke ham ogsaa ved at forvanske og forfalske hvad han siger, samt at hans Charakter paa enhver Maade vil være priisgiven, han betragtet som En, mod hvem man ingen Pligter har, men mod hvem Alt er tilladt.

Som det nu i Almindelighed gaaer i denne Verden, faaer i Regelen en Angrebet strax travlt for at tage Hensyn til enhver Sigtelse, enhver Forfalskning, enhver Uredelighed, er paafærde tidlig og sildig for saaledes at modvirke Angrebet; dette agter jeg ikke at gjøre.

Og det er herom jeg vil tale et Par Ord med Dig, min Læser, forret alvorligt at lægge Dig Noget paa Sinde. At en Angrebet har saa forskrækkeligt travlt for at forsvare sig – tænk engang efter, skulde det ikke som oftest hænge sammen med, at han i simpel egoistisk Forstand er interesseret i at værges sig, frygtende, at Forfalskningen af hvad han siger, den ilde Omtale af hans Person skal skade ham i jordisk og timelig Forstand? Og – tænk engang efter! – troer Du ikke, at just i den Omstændighed, at de Fleste, der træde offentligen frem, dog til syvende og sidst have jordisk og timeligt Formaal og derfor saa travlt for at retfærdiggjøre sig mod enhver Anklage – troer Du ikke, at denne almindelige Travlhed skader ogsaa derved, at den forvænner Menneskene til Intet selv at gide for at komme paa det Rene i en Sag og for at kunne dømme, ingen Uleilighed selv at ville have, ingen Anstrengelse, fordi der nu tildags i alle Forhold ikke mere findes Lærere men – Opvartere?

I ethvert Tilfælde, jeg agter at tage den Sag anderledes; jeg agter at see det adskilligt langsommere an med at modvirke al denne Forfalsken og Forvansken, al denne Løgn og Bagvaskelse, alt dette Piat og Piank. Deels lærer jeg af det nye Testamente, at det at Sligt møder er Kjendet paa, at man er paa den rette Vei, saa jeg da selvfølgelig ikke just skulde forhaste mig med at faae det bort, med mindre jeg ønsker snarest muligt at komme paa den forkeerte Vei. Deels lærer jeg af det nye Testamente, at hvad der timeligt betragtet maa kaldes en Plage og hvad man efter Timelighedens Begreb maatte see at blive fri for jo før jo hellere, at det evigt har et Værd, saa jeg da selvfølgelig ikke just skulde forhaste mig med at see at slippe, hvis jeg da ikke ønsker at narre mig selv i Forhold til det Evige.

Saaledes forstaaer jeg dette; og nu kommer jeg til hvad deraf vil følge for Dig. Hvis Du virkelig nogensinde har havt en Forestilling om, at jeg tjener noget Sandt: nu vel, der skal fra min Side leilighedsviis blive gjort, men kun hvad netop er akkurat nødvendigt for at Du, naar Du vil anstrenge Dig og passe paa, skal kunne modstaae Forfalskningen og Forvanskningen af hvad jeg siger, og alle Angrebene paa min Charakter: men Din Magelighed, nei, min kjere Læser, den vil jeg ikke opelske; bilder Du Dig ind, at jeg er en Opvarter, saa har Du aldrig været min Læser; er Du virkelig min Læser, saa vil Du forstaae, at jeg endog kan ansee det for min Pligt imod Dig, at Du anstreges lidt, hvis Du ikke vil, at Forfalskningen og Forvanskningen, Løgner og Bagtalelsen skal fravriste Dig den Forestilling Du har havt om, at jeg tjener noget Sandt.

At Opgaven er i en dobbelt Retning

Da Christendommen kom ind i Verden, var Opgaven ligefrem at forkynde Christendom. Det Samme er Tilfældet overalt, hvor Christendommen indføres i et Land, hvis Religion ikke er Christendom.

I »Christenhed« er Forholdet et Andet, da Bestedelsen (Situationen) er en anden. Det man har for sig er ikke Christendom men et uhyre Sandsebedrag, og Menneskene ere ikke Hedninger men lyksaliggjorte i den Indbildning at være Christne.

Skal her Christendom anbringes, maa altsaa først og fremmest dette Sandsebedrag bort. Men da dette Sandsebedrag, denne Indbildning er, at de ere Christne, seer det jo ud som var det at anbringe Christendom at fratage Menneskene Christendom. Dog er dette det Første, der maa gøres, Sandsebedraget maa bort.

Dette er Opgaven; men denne Opgave er i en dobbelt Retning.

Den er i Retning af hvad der kan gøres for at opklare Menneskenes Begreber, belære dem, røre dem ved Hjælp af Idealerne, ved Pathos bringe dem i patologisk Tilstand, ved Ironiens, Spottens, Sarcasmens Bremsestik pirre dem op o. s. v. o. s. v.

Anden vilde Opgaven ikke være, hvis ikke det at Menneskene bilde sig ind at være Christne, dette Sandsebedrag hang sammen med et uhyre stort Sandsebedrag, som har en reen udvortes Side, det Sandsebedrag, at man har faaet Christendom og Stat smeltet sammen, at Staten anbringer 1000 Embedsmænd, der med Selvopholdelsens Drift ere interesserede i, at Menneskene ikke faae at vide, hvad Christendom er, og at de ikke ere Christne. Disse Præsters egen Tilværelse er nemlig, christeligt, en Usandhed; aldeles verdsliggjorte og i Statens Tjeneste (kongelige Embedsmænd, Rangspersoner, Karrieregjørende o. s. v.) kunne de selvfølgelig ikke godt sige Menighederne hvad Christendom er; thi at sige det vilde betyde at nedlægge sit Embede.

Dette Sandsebedrag er nu af en anden Art end hiint første, som var forholdende sig til Menneskenes Forestillinger, Individernes Hildethed i den Indbildning at være Christne. I Forhold til dette sidste Sandsebedrag maa der virkes paa en anden Maade, Staten har det jo i sin Magt at tage det bort. Og det er saa den anden Side af Opgaven, at arbeide i Retning af at faae Staten til at tage dette Sandsebedrag bort.

Skulde jeg sammenligne Opgaven med Noget, vilde jeg sige: den ligner Lægebehandlingen af en psykisk Patient. Psykisk maa der virkes, siger Lægen, men deraf følger ikke, at der ikke ogsaa kan fysisk være Noget at gjøre.

* *
*

Af det her Fremsatte følger saa Noget, som jeg maa lægge Læseren paa Sinde – og jeg haaber, han holder mig det til Gode, at jeg taler anderledes end som det destoværre er det Almindelige: at bukke og skrabe for Læseren, fordi man vil have hans Penge og anseer hans Dom for at være Dommen.

Det jeg vil lægge Læseren paa Sinde er, at han ikke indskrænker sig til at læse det enkelte Numer af »Øieblikket« en Gang igjennem; men at han, forsaa vidt Numeret indeholder flere Artikler, ved en første

Gjennemlæsning gjør sig bekendt med Indholdet, og da senere læser hver enkelt Artikel for sig.

Det Comfortable og - Bekymringen for en evig Salighed

Det er disse to Ting - næsten kunde man fristes til at sige, hvad Satan har de to Ting med hinanden at gjøre; dog er det disse to Ting, den officielle Christendom eller Staten ved Hjælp af den officielle Christendom har faaet slaaet sammen og med samme Sindsro, som naar man i et Selskab for at faae Alle med slaaer Fleres Skaal sammen i een Skaal.

Statens Tankegang synes at maatte være denne. Blandt det meget Forskjellige, som Mennesket i Cultur-Tilstanden har fornødent, og som Staten stræber paa en saa priisbillig og comfortabel Maade som muligt at tilsikre Borgerne, blandt dette meget Forskjellige, som offentlig Sikkerhed, Vand, Belysning, Veie, Brolægning o. s. v. o. s. v. er ogsaa: en evig Salighed hisset, en Fornødenhed, som Staten ligeledes bør tilfredsstille - hvor genereust! - og paa en saa priisbillig og comfortabel Maade som muligt. Naturligviis vil det koste Penge, thi uden Penge faaer man Intet i denne Verden, ikke engang et Certificat for at man bliver evig salig i den anden Verden, nei, uden Penge faaer man Intet i denne Verden. Men det som dog alligevel gjør Staten til det store Gode for de Enkelte, er, at man hos den faaer det priisbilligere end naar de Enkelte privat skulle arrangere Noget, derhos mere betrygget og endeligen saa comfortabelt som kun det Storartede kan præstere det.

Der foranstaltes da, for at anbringe Christendommen, først en fuldstændig Folke-Tælling, derpaa skrives hele Landet i Skat - aldeles ligesom det skete da Christendommen kom ind i Verden - og saa ansættes 1000 kongelige Embedsmænd. »I, mine kjære Undersaatte, I skulle« dette maa vel være Statens Tanke »I skulle ogsaa i Henseende til det store og uskatteerlige Gode en evig Salighed, have Alt saa beqvemt, saa comfortabelt, og saa priisbilligt som muligt, ikke kan man have det beqvemmere med Vandtryk i Etagerne istedetfor den gammeldags sure Møje med at slæbe det op ad Trapperne, end I skulle have det i Henseende til (hvad man i Uvidenhedens ucultiverede Tider rendte til Verdens Ende efter og paa sine Knæe) en evig Salighed hisset, den skal, blot I fløiter, være til Eders Tjeneste, ja førend I fløiter, I skulle hverken behøve at gaae op ad Trapper eller ned ad Trapper, ih bevares, den bringes til Eder - ligesom Øl nutildags - af de dertil kongelig autoriserede Udskjenkere, som nok ville vise sig driftige og være om sig, da det er deres Næringsvei, medens dog Prisen er saa billig, at denne Priisbillighed aldeles blotter Katholicismens Ubluhed.

Langt fra mig være at tale nedsættende om det Comfortable! Lad det kun blive anvendt overalt hvor det lader sig anvende, i Forhold til Alt, der saaledes er et Noget, at dette Noget er ligegyldigt ved Maaden hvorpaa det haves, saa man kan have det baade paa den ene Maade og paa den anden Maade; thi naar dette er Tilfældet, er unegteligt den beqvemme og comfortable Maade at foretrække. F. Ex. Vand; Vand er et Noget, der kan faaes paa den besværlige Maade at hente det op fra Posten, men som ogsaa kan faaes paa den beqvemme Maade ved et Høitryk; naturligt, jeg foretrækker den beqvemme Maade.

Men det Evige er ikke et saadant Noget, ligegyldigt ved, paa hvilken Maade det faaes, nei, det Evige er egentligen ikke et Noget, men er: Maaden paa hvilken det faaes. Det Evige faaes kun paa een Maade - og just deri er det Evige forskjelligt fra alt Andet, at det kun kan faaes paa een eneste Maade; det der kun kan faaes paa een Maade er det Evige - det faaes kun paa een Maade, paa Evighedens besværlige Maade, som Christus betegner med de Ord: den Vei er snever og den Port er trang, som fører til Livet, og kun faae ere De, som finde den.

Det var et slemt Notabene; det Comfortable - just det, som vor Tid excellerer i - lader sig slet ikke anbringe i Forhold til: en evig Salighed. Naar det Fordrede f. Ex. er at gaae, saa nytter det jo slet Intet at gjøre de meest forbausende Opfindelser i Retning af at tilveiebringe de mageligste Kjøretøier og ved disse at ville befordre Dem, hvem Opgaven - at gaae er sat. Og naar det Evige er: Maaden, paa hvilken det faaes, saa hjælper det ikke beundringsværdigt at ville forandre Maaden i Retning af Comfort; thi det Evige faaes kun paa den vanskelige Maade, faaes ikke, ligegyldigt, baade paa en let og paa en vanskelig Maade, men er Maaden, paa hvilken det faaes, og denne Maade er den vanskelige.

Hav Tak I Cancellister, Cancelli-, Justits-, Etats-, Conferents- og Geheime-Raader, hav Tak for det uhyre Skriverie I har havt med paa en priisbillig og comfortabel Maade at arrangere for hans Majestæts samtlige Undersaatte, hver især, en evig Salighed; hav Tak I 1000 geistlige Cancelliraader, sandt I have ikke gjort det for Intet, I have jo havt Eders Procenter, men dog er det ikke mere end billigt, at I tillige høitideligen takkes: hav da Tak alle I Samtlige - dersom det nu blot er vist, at de blive salige, og dersom det ikke meget mere er saa, at en Attest fra »Staten« er den uheldigste Anbefaling hisset, hvor Dommen er, om Du har tilhørt det Rige, som for ingen Priis vil være et Rige af denne Verden.

Det Menneskelige beskytter (protegerer) det Guddommelige!

At det er et Abracadabra, at det Menneskelige protegerer det Guddommelige, er let nok at forstaae. Hvor i al Verden er da Sligt faldet et saa Fornuftigt som Staten ind?

Nu, det er en lang Historie; men hovedsageligen hænger det sammen med, at Christendommen i Tidernes Løb mindre og mindre blev betjent i Charakter af hvad den er: det Guddommelige.

Tænk en Stats-Mand samtidig med Christendommens Indkomst i Verden og siig saa til ham: quid tibi videtur, mener Du ikke, at det var en Religion for Staten? han vilde formentlig ansee Dig som gal, neppe værdige Dig et Svar.

Men betjent i feig Menneske-Frygt, i Middelmaadighed, i timelig Interesse, ja saa seer det noget anderledes ud, saa kan det virkelig synes, at Christendommen (der ved den Betjening efterhaanden var blevet spat og skank og bovlam og et jammerligt »Kretur«) maatte være yderst glad ved at protegeres af Staten og saaledes komme til Ære.

Saaledes seet ligger Ansvaret hos Geistligheden, der paa en Maade har, som man siger, taget Staten ved Næsen, faaet den indbildt, at her var Noget for Staten at gjøre, hvad dog tidligere eller sildigere maa ende med, at Staten kommer til at betale Musicanterne en Mulkt fordi den er kommet for høit tilveirs. Thi er det end vist, at det ingenlunde er for høit for Staten at protegere Det, som man udgav for at være Christendom: saasnt det bliver kjendt igjen, hvad Christendom er, saa er Staten kommet taabeligt høit tilveirs, og maa for sin egen Skyld ønske jo før jo hellere at komme ned igjen til Jorden.

Beskyttet af Staten er det med Christendommen som i Eventyret eller Fortællingen: en Konge, iført den simple Mands Klæder, lever i en Kjøbstad, og Borgemesteren er saa god at ville protegere denne Borgermand – da kommer pludselig en Udsending, som i dybe Buk og tilsidst med bøiet Knæ tiltaler denne simple Borger: Deres Majestæt. Er Borgemesteren en fornuftig Mand, saa seer han, at han, velmeent, er kommet lidt for høit tilveirs ved at protegere denne Borgermand.

Tænk – ikke hvad der saa ofte er blevet talt om, at det næsten er blevet trivielt, at Christus kom til Verden igjen – nei, tænk, at en af Apostlene kom igjen, han vilde gyse ved at see Christendommen protegeret af Staten; tænk Dig ham nærmende sig den saaledes degraderede Christendom, bukkende for den: der er i vore Tider ingen Statsmand saa borneret, at han jo seer, at han er kommet forkeert an ved at ville protegere Christendommen, at det er et oprørende quid pro quo at forvexle det, at Præsterne trænge til Statens Protection, med at det er Christendommen, der trænger dertil, Christendommen, der, hvis den havde nogen eneste Trang, kun har den, at blive slige Præster qvit, som ikke vide at bukke for Christendommen – thi for den bukkes man ved Villighed til at bringe Offere, til at lide for Læren – men kun veed at bukke for Kongen, bukkes for, at man har faaet Rang med Etatsraad, er blevet Ridder o. D., hvilket er Troløshed af Den, som i Egenskab af Lærer i Christendom er ved Eed forpligtet paa det nye Testamente, Troløshed mod det nye Testamente. Thi saaledes lærer Christendommen: »Du skal frygte Gud, ære Kongen;« en Christen skal være, om muligt, hans Majestæts bedste Undersaat. Men, *christeligt*, er Kongen ikke Instantsen, han er og kan og skal og vil ikke være Instantsen i Forhold til et Rige, som for ingen Priis vil være af denne Verden, paa Liv og Død ikke vil være af denne Verden. Troskab mod Eden paa det nye Testamente vilde derfor hjælpe En til at afværge, hvad man, just hvis man elsker Kongen, maa ville afværge, at hans kongelige Majestæt ikke bringes i en forkeert Belysning. I sin ophøiede guddommelige Alvor har Christendommen altid ladet Kongens Tilværelse dens Alvor; det er kun den afskyelige Legen-Christendom, der, forræderisk mod det nye Testamente, ogsaa forskyldte det Forræderi mod Kongen at bringe ham i en for hans kongelige Tilværelses Værdighed og Alvor forvirrende Belysning.

Det Øieblik vil derfor vist ogsaa komme, da en Konge pludseligt reiser sig i sit Sæde og siger: »nu seer jeg det; de Slyngler af Præster, altsaa det var dertil man har faaet mig bevæget, til hvad jeg mindst af Alle fortjente at blive, til at gjøre mig latterlig. Thi ved vor kongelige Ære, hvis ellers nogen, jeg veed, hvad Kongens Majestæt har at betyde, veed ogsaa hvad jeg har i min Magt, Guld og Gods og Rang og Værdighed og alle Hæderens Tegn, ja, Riger og Lande kan jeg bortskjenke, jeg der endog, frem for andre Konger, har Kroner at bortgive. Men hvad er nu Christendom? Christendom er Forsagelse af alt Dette, Christendom er ikke blot ikke at tragte efter Sligt, nei, for ingen Priis at ville modtage det, om det bødes, at flye det mere angestfuldt end det jordiske Sind flyer Elendighed og Lidelser, at flye det mere lidenskabeligt end det jordiske Sind higer efter det. Hvor i al Verden er jeg saa kommet ind i dette Galskab: med Guld og Gods, med Titler og Værdigheder og Stjerner og Hæderstegn at protegere – Det, som skyer alt Sligt mere end Pesten! Jeg er jo latterlig! Og hvem er Skyld deri, hvem Andre end disse Slyngler af Præster, der have gjort Christendommen til lige det Modsatte af hvad den er i det nye Testamente, og derved have faaet mig bildt ind, at jeg kunde protegere Christendommen. Jeg Daare; thi hvad er det jeg har protegeret, sandeligen ikke Christendommen – den er i al sin Ringhed, lidende, fornemmere end jeg – men nogle Slyngler, som just

saaledes allermindst have fortjent min Protection.«

Lovtale over Menneske-Slægten

eller

Beviis for, at det nye Testamente ikke mere er Sandhed

I det nye Testamente fremstiller Verdens Frelser, vor Herre Jesus Christus Sagen saaledes: Veien, som fører til Livet, er trang, Porten snever – Faae de som finde den.

– nu derimod er, for blot at blive ved Danmark, vi Alle Christne, Veien saa bred som vel mulig, den bredeste i Danmark, da det er den vi alle gaae ad, derhos i alle Maader beqvem, comfortabel, og Porten saa viid som det er muligt, videre kan jo dog en Port ikke være end den gennem hvilken Alle gaae en masse:

ergo er det nye Testamente ikke mere Sandhed.

Ære være Menneske-Slægten! Du har dog, Du Verdens Frelser, Du har dog næret for ringe Forestillinger om Menneske-Slægten, at Du ikke forudsaae det Ophøiede, den, perfectibel som den er, kan naae i stadig fortsat Stræben!

I den Grad er altsaa det nye Testamente ikke mere Sandhed: Veien den bredeste, Porten den videste, og vi Alle Christne. Ja, jeg vover at gaae et Skridt videre – det begeistrer mig, thi det er jo Lovtale over Menneske-Slægten – jeg vover at paastaae, at Gjennemsnittet af de Jøder, som boe iblandt os, til en vis Grad ere Christne, Christne ligesom alle vi Andre: i den Grad ere vi Alle Christne, i den Grad er det nye Testamente ikke mere Sandhed.

Og da det gjælder om at see, hvad der tjener til Menneske-Slægten Forherligelse, bør man, vel vogtende sig for at komme frem med noget Usandt, dog ogsaa vaage over, at Intet, Intet undgaaer En, som i denne Henseende er Bevisende eller blot Antydende. Jeg vover derfor at gaae et Skridt videre, uden dog at yttre nogen bestemt Mening i Betragtning af, at jeg i denne Henseende mangler Kundskaber, hvorfor jeg henstiller det til de Kyndige, Folk af Faget: om der ikke hos Husdyrene, de ædlere, Hesten, Hunden, Koen skulde vise sig Tegn paa noget christeligt? Det er ikke usandsynligt. Man betænke vel, hvad det vil sige, at leve i en christelig Stat, i et christeligt Folk, hvor Alt er christeligt og Alle ere Christne, hvor man, hvordan man end vender og dreier sig, ikke seer Andet end Christne og Christendom, Sandhed og Sandhedsvidner – det er ikke usandsynligt, at dette maa have Indflydelse paa de ædlere Husdyr og derved igjen paa, hvad der jo baade efter Veterinairers og Præsters Dom bestandigt er det Vigtige: Afkommet. Jacobs List er bekjendt nok, at han for at faae spraglede Lam lagde spraglede Kjepper i Vandkarrene, saa Moder-Faarene ikke saae Andet end Spraglet og derpaa fødte spraglede Lam: det er ikke usandsynligt – hvorvel jeg ikke drister mig til at have nogen bestemt Mening, da jeg ikke er af Faget, men helst henstillede det til en f. Ex. af Veterinairer og Præster sammensat Comite – det er ikke usandsynligt, at det engang vil ende med, at Husdyrene i »Christenhed« bringe et christeligt Afkom til Verden. Jeg næsten svimler ved den Tanke; men da vil, efter den størst mulige Maalestok – til Ære for Menneske-Slægten – det nye Testamente ikke mere være Sandhed.

Du Verdens Frelser, da Du bekymret sagde »naar jeg kommer igjen, mon jeg skal finde Troen paa Jorden«, og da Du bøiede Dit Hoved i Døden: da tænkte Du vel mindst paa, at efter en saadan Maalestok Dine Forventninger skulde blive overtrufne, at Menneske-Slægten paa en saa smuk og rørende Maade skulde gjøre det nye Testamente til Usandhed, Din Betydning næsten tvivlsom, thi saadanne rare Væsener kan de med Sandhed siges at trænge eller har de nogensinde trængt til en Frelser!

Vi ere Alle Christne

At vi Alle ere Christne, er noget saa almindeligt Bekjendt og Antaget, at det ikke behøver noget Beviis, men vel endog er ifærd med fra at være en historisk Sandhed at tjene sig op til at blive Axiom, en af de evige Grundsætninger, med hvilke nu Barnet fødes, saa der ved Christendommen maa siges at være foregaaet den Forandring med Mennesket, at »i Christenhed« Barnet fødes med een Grundsætning mere end Mennesket udenfor Christenhed: den at vi Alle ere Christne.

Imidlertid kan det jo aldrig skade, at man atter og atter gjør sig det tydeligt, i hvilken Grad det er vist og sandt, at vi Alle ere Christne.

Her mit Forsøg; og jeg smigrer mig med, at det virkelig gjør det tydeligt, i hvilken Grad det er sandt, at vi Alle ere Christne. Vi er det i den Grad, at hvis der blandt os levede et Menneske, en Fritænker, som i de stærkeste Udtryk erklærede hele Christendommen for Løgn, item i de stærkeste Udtryk erklærede sig, ikke at være Christen: det hjælper ham ikke, han er Christen; han kan efter Loven blive straffet, det er noget Andet, men Christen er han. »Hvilken Sludder«, siger Staten, »hvad skulde det føre til; naar vi først tillod Een at erklære sig selv for ikke at være en Christen, saa endte det vel snart med, at de Alle negtede sig at være Christne. Nei, nei, principiis obsta, og staae fast paa Principerne. Vi har nu Tabelværkerne i Orden, Alt rubriceret, Alt i sin Rigtighed, bestandig under den Forudsætning, at vi Alle ere Christne – ergo er han ogsaa en Christen; slig Indbildskhed, der blot vil være afstikkende, maa ikke føies, han er Christen, derved bliver det.«

Døer han – og han da efterlader saa meget, at den Guds Mand Præsten, ligeledes Bedemanden og flere andre Mænd kunne hver faae Sit: alle hans Protester hjælper ham ikke, han er, han er Christen, og bliver begravet som Christen: i den Grad er det vist, at vi Alle ere Christne. Efterlader han Intet (thi Lidt det hjælper ikke; Præsten, som er christelig nøisom, nøies altid med Lidt, hvor der ikke er mere), efterlader han bogstaveligen Intet – det skulde da være det eneste Tilfælde, hvor der maaskee vilde blive taget Hensyn til hans Protester, da han jo desuden ved at være død var forhindret i corporligt at udrede Omkostningerne ved at blive christeligt begravet: i den Grad er det vist, at vi Alle ere Christne. Fast staaer det i »Christenhed«, fast som Modsigelsens Grundsætning udenfor Christenhed, fast staaer den denne evige Grundsætning, hvilken ingen Tvivl kan rokke: vi ere Alle Christne.

En Vanskelighed ved det nye Testamente

I det nye Testamente ere alle Forhold, alle Proportioner lagte an i det Store.

Det Sande er idealt fremstillet; paa den anden Side Vildfarelserne, Forvildelserne ere atter efter stor Maalestok: der advares mod Hyklerie, mod allehaande Vranglære, mod Gjernings Formastelighed o. s. v., o. s. v.

Men forunderligt nok, Det, som der destoværre er en kun altfor uhyre Masse af i denne Verden, ja Det, som egentligen er denne Verdens Gehalt: Vrøvl, Jammerlighed, Middelmaadighed, Pjæt, Pjank, at lege Christendom, at forvandle Alt til Talemaader o. s. v., dette er der i det nye Testamente slet ikke taget Hensyn til.

Deraf fremkommer nu den Vanskelighed, at det er næsten som umuligt ved Hjælp af det nye Testamente at faae Ram paa det virkelige Liv, den virkelige Verden, i hvilken vi leve, hvor der for hver een qualificeret Hykler findes 100,000 Vrøvlhoveder, for hver een qualificeret Kjætter findes 100,000 Nittengryn.

Det nye Testamente synes at nære høie Forestillinger om det at være Menneske. Paa den ene Side foreholder det Idealet; paa den anden Side, naar det skildrer det Forkeerte, seer man, at det dog har en stor Forestilling om det at være Menneske: men Vrøvlet, Nittengryneriet, Middelmaadigheden gaaer bestandigt Ram forbi.

Heraf har saa i umindelige Tider Vrøvlet benyttet sig, til at sætte sig ned som den sande christelige Rettroenhed – deraf disse uoverskuelige Batailloner af Millioner Christne. Denne om ikke aands- saa mandstærke Rettroenhed benytter sig af, at man ikke med Sandhed – det kan man virkeligen ikke – kan beskylde den for Hyklerie, for Vranglære o. s. v., ergo er den jo den sande christelige Rettroenhed.

Og dette lader sig meget godt gjøre. Det Høieste og det Laveste vil nemlig i ethvert Forhold have en vis flygtig Lighed med hinanden, den ikke at være Det, som er lavere end det Høie, eller ikke at være Det, som er Mellembestemmelsen mellem det Høie og det Lave. Saaledes har disse to Bestemmelser at være over al Kritik og at være under al Kritik en vis flygtig Lighed med hinanden. Og saaledes ogsaa med hiin Massernes og de af disse masseviis levende Præsters Rettroenhed, der ligner det sande Christelige forsaavidt den unegteligt ikke er Vranglære, Kjætterie.

Forresten ligner den det sande Christelige endnu mindre end nogetsomhelst Kjetterier og Vranglære. Forholdet er dette: saa høit som det sande Christelige staaer over alle Kjætterier og Vildfarelser og Forvildelser, saa dybt ligger Vrøvlet under Kjætterierne og Vildfarelserne og Forvildelserne. Men, som sagt, Vanskeligheden ved det nye Testamente er, at det, fordrende Idealet, kæmpende mod Aander, slet ikke har taget Sigte paa dette uhyre Corpus, som i »Christenhed« bestandigt afgiver den sande christelige Rettroenhed, hvis christelige Alvor finder sit Udtryk i, at »Sandhedsvidner« gjøre – hvilken satirisk Selvmodsigelse! – Carriere og Lykke i denne Verden ved om Søndagen at skildre, hvorledes Sandheden maa lide i denne Verden.

Dette maa man vel passe paa. Og naar man saa passer vel paa det, saa vil man see, at det nye Testamente dog faaer Ret, at det dog gaaer til, som det nye Testamente har forudsagt det. Midt i denne uhyre Befolkning af »Christne«, i denne Mylder af »Christne« lever der, nu og da, nogle Enkelte, en Enkelt. For ham er Veien trang – cfr. det nye Testamente; han bliver hadet af Alle – cfr. det nye Testamente; at slaa ham ihjel ansees for en Gudsdyrkelse – cfr. det nye Testamente. Det er dog en curiøs Bog det nye Testamente, det faaer jo Ret; thi denne Enkelte, disse Enkelte – ja, det var de Christne.

Ere vi virkeligen Christne – hvad er saa Gud?

Hvis det ikke er saaledes: det vi forstaae ved at være Christen er en Indbildning, hele dette Maskinerie med en Statskirke og 1000 geistlig-verdslige Cancelliraader o. s. v. en uhyre Øienforblindelse, der ikke vil hjælpe os det mindste i Evigheden, tvertimod vil blive brugt til Anklage mod os – hvis det ikke er saaledes; thi i saa Fald lad os (for Evighedens Skyld!) faae det bort jo før jo hellere – –

– – hvis det ikke er saaledes, hvis det vi forstaae ved at være Christen virkelig er det at være Christen: hvad er saa Gud i Himlene?

Han er det latterligste Væsen, der nogensinde har levet, hans Ord den latterligste Bog, som nogensinde er kommet for Lyset: at sætte (som han jo gjør i sit Ord) Himmel og Jord i Bevægelse, at true med Helvede, med evige Straffe – for at opnaae det, vi forstaae ved at være Christne (og vi ere jo sande Christne): nei, noget saa Latterligt er aldrig forekommet! Tænk Dig, at der til et Menneske traadte en Mand med skarpladt Pistol og sagde til ham »jeg skyder Dig ned«, eller tænk Dig det endnu Forfærdeligere, at han sagde »jeg bemægtiger mig Din Person og martrer Dig ihjel ved den rædsomste Dødsmaade, hvis Du ikke (pas nu paa, nu kommer det!) hvis Du ikke gjør Dig Livet her paa Jorden saa profitabelt og nydelsesrigt som Dig er muligt«: saa er dette dog vel den latterligste Tale; thi for at bevirke det, behøver man virkelig ikke at true med skarp ladt Pistol og den kvalfuldste Dødsstraf, maaskee skulde hverken den skarp ladte Pistol eller den kvalfuldste Dødsstraf være istand til at forhindre det. Og saaledes ogsaa: ved Skræk for evige Straffe (frygtelige Trudsel!), ved Haab om evig Salighed at ville bevirke – ja, at ville bevirke det vi ere (thi det vi kalde Christen er jo at være Christen) altsaa at ville bevirke det vi ere: at vi leve som vi meest have Lyst til – thi at afholde sig fra borgerlige Forbrydelser er jo blot simpel Klogskab!

* *
*

Den rædsomste Art Gudsbespottelse er den, »Christenhed« forskylder: at forvandle Aandens Gud til – et latterligt Vrøvl; og den aandløseste Art Gudsdyrkelse, aandløserne end Alt hvad der findes og fandtes i Hedenskabet, aandløserne end det som Gud at tilbede en Steen, en Oxe, et Insekt, aandløserne end Alt er: at tilbede under Navn af Gud – et Vrøvlehoved!

Dersom vi virkeligen ere Christne; dersom det, christeligt, er i sin Rigtighed med »Christenhed«, »en christen Verden«: saa er eo ipso det nye Testamente ikke mere Veiledning for den Christne, kan ikke være det.

Under de givne Antagelser hverken er eller kan det nye Testamente være Veiledning for den Christne – thi Veien er jo forandret, en ganske anden end i det nye Testamente.

Det nye Testamente betragtet som Veiledning for den Christne bliver derfor, under hine Antagelser, et historisk Curiosum, omtrent som en Haandbog for Reisende i et bestemt Land, naar Alt i det samme Land er totalt forandret. En saadan Haandbog har ikke mere Alvoren af at være for Reisende i det Land, men har høist Værd som Morskabslæsning. Medens man paa Jernbane farer let hen ad Veien, læser man i Haandbogen »her er det frygtelige Ulvesvælg, hvor man styrter 70,000 Favne ned under Jorden«; medens man sidder og ryger sin Cigar i den hyggelige Caffee læser man i Haandbogen »her er det, at en Røverbande har sit Tilhold, som overfalder og mishandler de Reisende«: her er det o: her var det, thi nu – morsomt nok at tænke sig, hvordan det var – nu er der intet Ulvesvælg men Jernbane, og ingen Røverbande men en hyggelig Caffee.

Hvis da virkelig vi ere Christne, hvis det, christeligt, er i sin Rigtighed med »Christenhed« og en christen Verden: saa vil jeg, om muligt saa høit at det kunde høres ind i Himlen, raabe: Du Uendelige, har Du end ellers viist Dig at være Kjerlighed, dette var sandeligen ukjerligt af Dig, at Du saa ikke har ladet os vide, at det nye Testamente ikke mere er Veiledningen (Haandbogen) for Christne! Hvor grusomt, medens Alt er forandret til lige det Modsatte, og det dog er sandt, at vi ere Christne: saa at ængste de Svage med, at Dit Ord jo endnu ikke er tilbagekaldt eller forandret!

Dog dette kan jeg ikke antage, at Gud kunde være saaledes, og derfor nødsages jeg til at forsøge en anden Forklaring, hvilken jeg ogsaa er meget mere tilbøielig til: dette Hele med »Christenhed« og »en christen Verden« er en menneskelig Gavtyvestreg; at vi virkelig ere Christne, en Indbildning i Kraft af Gavtyvestregen; det nye Testamente derimod aldeles uforandret Haandbogen for Christne, hvilke det bestandigt vil gaae i denne Verden, som man læser det i det nye Testamente, og hvilke ikke skulle lade sig forstyrre af, at det gaaer Gavtyve-Christne anderledes i denne Verden, Gavtyvestregernes Verden.

Hvilken Lykke, at vi ikke alle ere Præster.

Tænk, at der dannede sig et Selskab i den Hensigt at ville modvirke Viin-Drikken.

Til den Ende anseer Selskabets Bestyrelse det for hensigtsmæssigt at antage nogle Mænd, der som Udsendinge, Talere, Præster kunne gennemreise Landet og virke for at vinde Menneskene til at indtræde i Selskabet.

»Men« siger Selskabets Bestyrelse i det Møde hvor Sagen blev afgjort »at spare paa Præsterne kan sku ikke hjælpe, at forlange af dem, at de ikke maa drikke Viin, fører til Intet, saa faaer man kun dette Vandede og Fastende, som ikke begejstrer noget Menneske til at indtræde i vor Forening. Nei, Præsten maa der ikke spares paa, han maa have sin Flaske Viin hver Dag og i Forhold til sin Nidkjerhed noget Extra, at han kan have Lyst til sin Gjerning, med Varme, Vigueur, Overbeviisningens hele Magt henrive Menneskene, saa de i talrig Mængde indtræde i vort Selskab.«

Sæt, at Alle bleve ikke Medlemmer af dette Selskab, men Præster i dette Selskabs Tjeneste!

Saaledes med Christendommen og Staten. Christendommen, Læren om Forsagelse, om Lidelse, om Ueensartethed med denne Verden, Læren, der ingen Anviisninger udsteder uden paa en anden Verden, denne Lære vil Staten have anbragt. »Men« siger Staten »at spare paa Præsterne det kan virkelig ikke hjælpe, saa faaer man ikke Andet end noget fastende og vandet Noget, som Ingen vinder for denne Lære, men snarere bortskrækker Alle. Nei, Præsten maa være aflagt saaledes, hans Liv ham paa enhver Maade indrettet saaledes, at han da kan have Fornøielse baade for sig og med sin Familie af at forkynde denne Lære. Saa kan der være Haab om at vinde Menneskene for Forsagelsen af det Jordiske; thi saa vil Præsten være stemt til med Varme, Vigueur, Overbeviisningens hele Magt at skildre Menneskene, hvor salig denne Forsagelse og Lidelse er, hvor saligt det er, at faae Anviisning ene paa en anden Verden, at det er – hør ham! – saligt, saligt, saligt!«

Hvilken Lykke at vi ikke Alle ere Præster!

* *
*

Gud i Himlene bærer sig anderledes ad, naar han vil anbringe Christendom. Han sikkrer sig, at der da i ethvert Tilfælde dog bliver een Christen: Læreren i Christendom. Og saa gaaer det løs paa at vinde Mennesker for denne Lære. Nu, det bliver kun Smaat, og i samme Grad som det er vist, at Læreren er en Christen, ender det vel med, at Læreren bliver ihjelslagen, og det Hele blev Een: Læreren.

Dog Gud i Himlene mangler ogsaa aldeles Klogskab, især den høie Statsklogskab; han er en indskrænket Stakkel af den gamle Skole, eenfoldig nok til virkelig at mene, at man, naar man vil sye, maa slaae Knude

paa Traaden, han har ingen Anelse om, hvad der er Statsklogskabens Hemmelighed, hvor langt gesvindtere det gaaer, naar man lader slig Narrestreg fare, og saa for Alvor tager fat, at man saa i en Haandevending har Millioner Christne ved Hjælp af Lærere, som ikke ere Christne.

O, menneskelige Nonsens! Og det er blevet kaldet Alvor! Aarhundreder ere blevne spildte paa denne kostbare Narrestreg, der er blevet betalt med Penge i dyre Domme og betalt endnu dyrere – med at have forfeilet Evigheden!